

M. VANKA, *Da bi nam polje rodilo bolje*. Zagreb, Ured predsjednika Republike

priredivala izložbe i izdavalala istoimeni časopis najavljujući konceptualizam i odustajanje od materijalizacije umj. djela. Poslije 1970. ponovno se približava realističkoj poetici. U individualiziranoj eklektičnosti njegova jezika nalazi se iskustvo apstraktnoga razdoblja i »gorgonskog« radikalizma kao i poseban odnos prema prirodi (*Ana*, 1971; *Bijeli luk*, 1978; *Pejzaž*, 1980; *Povrtnice*, 1982). U tome razdoblju nastaju i njegovi najvažniji akvareli, turnerovske prozračnosti i poetičnosti: *Večernje rumenilo*, 1975; *Novembar (U čast Ljubi Babiću)*, 1975; *Rooseveltov trg zimi*, 1978.

Objavljuje ilustracije u dnevnom i revijalnom tisku, bavi se opremom knjiga i scenografijom. Samostalno je izlagao u Zagrebu, Karlovcu, Opatiji, Rijeci, Osijeku i Parizu.

BIBL.: *Zapisi*, Zagreb 1988; *Zapisi*, Zagreb 1995.

LIT.: *Lj. Babić*, Afirmacija talenata na prvoj izložbi dvojice mladih, VUS, 24. IX. 1952. — *V. Pintarić-Horvat*, Topografija imaginarnog prostora, Republika, 1959, 78. — *I. Zidić*, Josip Vaništa (katalog), Zagreb 1965. — *N. Dimitrijević*, Gorgona — umjetnost kao način postojanja (katalog), Zagreb 1977. — *Z. Tonković*, Josip Vaništa (katalog), Karlovac 1980. — *R. Putar*, Vaništa, Zagreb 1984. — *M. Susovski*, Josip Vaništa, crteži 1953–1988, Zagreb 1988. — *Z. Tonković*, Vaništa, Zagreb 1993. — *Isti*, Josip Vaništa — ulja, akvareli, pasteli i crteži 1970–94 (katalog), Karlovac 1994. Z. Ton.

VANKA, Maksimilijan, slikar (Zagreb, 11. V. 1889 — pokraj rta Vallorte, Meksiko, 2. II. 1962). Studirao kod B. Čikoša-Sesije u Zagrebu i na Akademiji u Bruxellesu (J. d'Elville). Do 1934. bio je profesor na Akademiji u Zagrebu, potom odlazi u SAD. Član JAZU od 1929. Prvi put izlagao s grupom »Lada« u Zagrebu 1912. God. 1926–29. s Lj. Babićem, V. Becićem i J. Mišeom djeluje u »Grupi četvorice«. Njegov opus sačinjavaju tri skupine djela: kompozicije velikoga formata u kojima obrađuje folklorne i religiozne sadržaje naglašenom stilizacijom te dekorativnom fakturom (utjecaj I. Zuloage i braće Zubiaurre), krajolici i portreti.

U kompozicije s religioznim motivima, slikane pretežno zelenim i bijelim tonovima, unosi određeni mistični ugođaj (*Pod starim križem*). Folklorne teme pronalazi najčešće u Hrvatskome zagorju (*Lijepa Jela tri vijenca splela*, *Nevjesta*, *Proštenje*, *Bistrička Madona*). U pojedinim je kompozicijama naglašavao socijalni kontekst i približio se ekspresionizmu (*Ranjeni drug*, *Zemljoradnici*). Neposredan slikarski osjećaj za motiv i boju ostvario je u krajolicima rađenima u akvarelu (motivi iz Korčule i zagrebačke okolice). Tim dijelom svojega opusa pripada kolorističkim nastojanjima hrv. slikarstva četvrtoga desetljeća (*Nedjelja poslije podne*). Među portretima ističu se *Gitarist* i *Portret gospođe*; posebno mjesto zauzimaju njegove portretne studije u tehnici sangvine i autoportreti. Izradio nacрте za dekoracije i kostime baleta K. Baranovića *Licitarско srce* (Zagreb 1924), koji su karakteristični za njegov odnos prema folkloru. U SAD je slikao freske (crkva Sv. Nikole u Millvaleu pokraj Pittsburgha iz 1937) i bavio se skulpturom. — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1915, 1930, 1934), Pittsburghu (1935) i New Yorku (1957). Memorijalna zbirka Maksimilijana Vanke otvorena je na Korčuli 1968, a posmrtna izložba priredena mu je u Zagrebu 1976.

LIT.: *K. Strajnić*, Mlada umjetnička generacija, Savremeni, 1915, 11–12. — *V. Lunaček*, Maksimilijan Vanka, ibid. — *A. Jiroušek*, Maksimilijan Vanka, Vijenac, 1923, 6. — *R. Frangeš*, Maksimilijan Vanka, Ljetopis JAZU, 1930, 42. — *I. Šrepeš*, Maksimilijan Vanka, Jutarnji list, 1934, 7974. — *I. Hergešić*, Maksimilijan Vanka, HR, 1934, 4. — *V. Kušan*, Maksimilijan Vanka — prigodom pedesetogodišnjice rođenja, Obzor, 1939, 112. — *J. Prpić*, Maksimilijan Vanka, njegov doprinos umjetnosti Amerike, Buenos Aires 1958. — *C. Fisković*, Memorijalna zbirka Maksimilijana Vanke, Korčula 1968. — *Z. Rus*, Maksimilijan Vanka (katalog), Zagreb 1976. — *D. Schneider* i *Z. Tonković*, Autoportret u novijem hrvatskom slikarstvu (katalog), Osijek 1977. — *V. Maleković*, Ekspresionizam i hrvatsko slikarstvo (katalog), Zagreb 1980. — *G. Gamulin*, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, I, Zagreb 1987. R.

M. VANKA, *Vinski vrh*, Zagreb, Moderna galerija

VARAT, Đuro, naivni slikar (Badljčina kraj Pakraca, 27. III. 1913). Slika od 1970, izlaže od 1973. Teme i motive pronalazi u slavonskome krajo-liku, što ga prikazuje na realističan način (*Odmor pod hrastom*, 1979; *Seoski potok zimi*, 1980; *Jezero*, 1985; *Pakračka kalvarija*, 1987). Također slika žanr-prizore (*Izdajničko ogledalo*, 1982) i gradske vedute (*Ulica kralja Tomislava*, 1983). Samostalno je izlagao u Zagrebu 1983.

LIT.: N. Miranda-Blažević, Đuro Varat (katalog), Haag 1980. — Ista, Đuro Varat (katalog), Zagreb 1983. — Naivi 87 (katalog), Zagreb 1987, str. 20. — N. Vrkljan-Križić, Đuro Varat (katalog), Zagreb 1993.

VI. Mě.

VARAŽDIN, grad u SZ Hrvatskoj. Prvi se put spominje 1181. pod nazivom *Garestin* u ispravi kralja Bele III. Prvi je od gradova S Hrvatske dobio povlastice kraljevskoga i slobodnoga grada 1209. od kralja Andrije

VARAŽDIN, prikaz na cehovskom listu iz 1732.

